

Vesna Girardi Jurkić

(15. siječnja 1944. – 25. kolovoza 2012.)

In memoriam

U Puli je 25. kolovoza 2012. iznenada preminula dr. sc. Vesna Girardi Jurkić, arheologinja, bivša ministrica i bivša veleposlanica Republike Hrvatske u UNESCO-u. Unatoč tome što je u široj hrvatskoj javnosti postala poznata kao pomoćnica ministra, a potom i ministrica prosvjete, kulture i športa RH (1992. – 1994.) te kao veleposlanica u Organizaciji Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO) u Parizu, u struci ćemo ju pamtit i kao ravnateljicu Arheološkoga muzeja Istre (AMI) u Puli, energičnu organizatoricu muzejskih izložbi, znanstvenih i stručnih skupova, promotoricu istarske baštine i znanstvenicu.

Vesna Girardi rođena je 15. siječnja 1944. u Zagrebu, u građanskoj obitelji, od oca Eduarda Girardija i majke Marije rođ. Lorencin. Otac je bio potomak obitelji koja se davno doselila u Bosnu iz Trevisa u sjevernoj Italiji, a on je sam odrastao u Doboju, Slavonskom Brodu i Zagrebu, gdje je završio učiteljsku školu. Majka Marija bila je rođena u Medulinu, iz kojega je izbjegla iz Istre 1920-ih godina te se školovala u Krku i Zagrebu, gdje su se Vesnini roditelji, oboje učitelji, i upoznali. Roditelji su krajem 1947. bili upućeni na službu u Pulu, gdje su kao pedagozi sudjelovali u obnovi istarskoga hrvatskog školstva te je tako kao trogodišnja djevojčica u Pulu došla i Vesna. U Puli je odrasla, završila osnovno i gimnazijsko obrazovanje, u školskim je klupama upoznala budućega supruga Mirka Jurkića, a roditelji su do mirovine radili u Osnovnoj školi Šijana (tada Eksperimentalna osnovna škola Neven Kirac), otac kao ravnatelj, a majka kao nastavnica povijesti i zemljopisa.

Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirala je 8. listopada 1968. arheologiju i engleski jezik i književnost, a odabirom teme diplomskoga rada (*Portreti sa sepulkralnih spomenika Arheološkog muzeja Istre u Puli*) životno se vezala uz Arheološki muzej Istre u kojem je provela 23 godine, od konca studenoga 1968. kao volonterka vježbenica, od 15. ožujka 1969. kao kustosica pripravnica, a od 16. ožujka 1970. kao kustosica za propagandu. Na tom je radnom mjestu najviše pažnje posvećivala organizaciji grupnih i pojedinačnih posjeta Muzeju, spomenicima i izložbama u Puli. Vodila je i ugledne goste jugoslavenskoga predsjednika Josipa Broza Tita

koje je primao na Brijunima pa su često obilazili pulske kulturne spomenike, pogotovo Arenu. Stručnost, komunikativnost i poznavanje stranih jezika bile su kompetencije kojima je suvereno vladala u protokolarnim prigodama.

Vesna Girardi Jurkić stručni je ispit za kustosa položila 1970., a 1971. je provela šest mjeseci na specijalizaciji iz klasične arheologije u Ateni (*École française d'Athènes*). I idućih je godina u više navrata bila u Italiji na kraćim studijskim boravcima (Taranto, Akvileja, Rim – *École française de Rome*) tijekom kojih je stjecala znanja i poznanstva koje će kasnije staviti u funkciju razvitka Arheološkoga muzeja. Od 2. studenoga 1974. u Muzeju je bila kustosica na Odjelu za antičku arheologiju, a zvanje višega kustosa stekla je 1978. U tom je razdoblju vodila zaštitna arheološka istraživanja u Puli (Glavinićeva ulica) i Červaru kraj Poreča (rimska vila), čije je rezultate objavila kao dragocjene monografije u znanstvenim časopisima *Histria archaeologica* i *Atti del Centro di ricerche storiche*. Tada je vodila istraživanje kasnoantičke nekropole na lokalitetu Burle u Medulinu, koje će puno kasnije proširiti i na susjedno područje prilikom gradnje novoga hotela na tom mjestu. Ne manje značajan je njezin tzv. kabinetski rad koji je tih godina rezultirao nizom znanstvenih studija o ikonografskim problemima antičkih kultova i nadgrobnih spomenika (prikazi Meduze na reljefima antičke zbirke AMI-ja, rasprostranjenost kulta Magne Mater, portreti na nadgrobnim stelama AMI-ja, antička kulturna plastika, skulpture boga Atisa, kultovi plodnosti antičke Istre) iz antičke baštine pojedinih istarskih mikroregija (Buzet, Roč, Karojba, Pomer, Premantura), koje su objavljene u spomenutim časopisima, ali i u drugim publikacijama i aktima znanstvenih skupova (*Jadranski zbornik* [Rijeka – Pula], *Izdanja Hrvatskog arheološkog društva* [Split – Zagreb], *Arheološki vestnik* [Ljubljana]). Studija pod naslovom „Istraživanje dijela rimske inzule na Usponu Frana Glavinića broj 6. Prilog topografiji antičke Pule“ priznata joj je 16. svibnja 1979. na Znanstvenom vijeću Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu kao jednakovrijedna magisteriju u postupku stjecanja doktorata znanosti, no zbog novih obaveza koje je u Arheološkom muzeju Istre preuzela toga ljeta, tada nije stigla ostvariti stupanj doktorata.

Naime, novo razdoblje u aktivnosti Vesne Girardi Jurkić počelo je 17. srpnja 1979., kada je imenovana vršiteljicom dužnosti direktora, odnosno 24. listopada iste godine, kada je imenovana direktoricom. Na toj je dužnosti bila tri uzastopna mandata, do 1991., i tijekom tih 12 godina temeljito je preuredila funkcioniranje muzeja, koji se, osim arheološkim istraživanjima

i čuvanjem arheološke građe, počeo intenzivno baviti promidžbom, izložbenom djelatnošću i marketingom, u čemu je pulski muzej prednjačio u čitavoj tadašnjoj Jugoslaviji. Može se reći da je bila među prvima koji su u ovom našem podneblju shvatili potrebu povezivanja kulturne baštine i turizma. Izrada turističkih suvenira, kopija izvornih predmeta naše baštine, tada je bila avangardom muzeološkoga marketinga.

Poticala je osnivanje te je sudjelovala i surađivala u organizaciji arheoloških muzejskih zbirki u Buzetu, Pazinu i Vizačama te u Vodnjanu, gdje je bila *spiritus movens* predstavljanja Sakralne zbirke župne crkve sv. Blaža. Pokrenula je projekte niza zapaženih izložbi kojima se istarska arheološka baština predstavila ne samo u Istri i Hrvatskoj (Zagreb, Rijeka, Zadar, Dubrovnik) te u drugim centrima bivše države (Ljubljana, Kopar, Sarajevo, Beograd, Priština), nego i u Italiji (Venecija, Verona, Milje) i Sjedinjenim Američkim Državama (New York i Pittsburgh). I u znanstvenoj i publicističkoj izdavačkoj djelatnosti muzeja ostavila je zapažen trag: bila je glavna urednica časopisa *Histria archaeologica* i utemeljila je niz *Monografije i katalogi*, kao i niz tzv. malih kataloga, koji su pratili izložbenu djelatnost. Sva se ova izdanja i danas razvijaju i predstavljaju izlog istarske arheologije jer se muzejska izdanja već trideset godina distribuiraju razmjenom i na druge načine u cijelom svijetu, na što je uvijek bila posebno ponosna. Otvorila je istarsku arheologiju svijetu, ponovno je uspostavila kontakte s talijanskim kolegama koji su otišli poslije 1947., ali i novim naraštajima jadranskih arheologa, s kojima nas povezuju jednaki znanstveni i stručni problemi.

Godine 1986. postala je muzejskom savjetnicom, a u tom je razdoblju vodila arheološka istraživanja u Puli prilikom iskopa za temelje nove stambeno-poslovne zgrade na Forumu, nove zgrade Policijske uprave i nove zgrade Robne kuće. Organizirala je i istraživanje i konzervaciju stubišta maloga rimskog kazališta s cisternom u Puli u okviru projekta "Revitalizacija antičkih kazališta na tlu Jugoslavije". U Vizačama je vodila istraživanja na području antičkih hramova i foruma, a u Pomeru je istraživala rimsku vilu na području marine koja se tada gradila. Velik je projekt bio i onaj istraživanja, konzervacije i prezentacije dijela rimskoga amfiteatra, u kojem su se tih godina počele priređivati i drukčije priredbe, pored već tradicionalnoga filmskog festivala i povremenih opernih priredbi. Povezivanje spomeničke baštine i turizma Vesna Girardi Jurkić je kao ravnateljica vidjela i u uređenju i promicanju arheoloških parkova pa je tako 1983. otvoren za javnost arheo-

loški lokalitet Nezakcij u Vizačama kao prostor uređen za posjete. Nažalost, za druge slične pothvate (Červar, Pomer) nije dobila dugoročnu podršku turističke privrede pa nisu bili duga vijeka. Autorica je i urednica nekoliko turističkih vodiča, popularnih monografija i znanstvenih monografija: *Pula* (1986.), *Arheologija i umjetnost Istre* (1986.), *Iz riznica umjetnosti Istre* (1989.) i *Sjaj antičkih nekropola Istre* (2003.).

Organizacijski je i kadrovski snažno ojačala Arheološki muzej Istre, koji je zaposlio čitav niz novih stručnih djelatnika pomladivši tako kolektiv i omogućivši smjenu generacija koja je uslijedila poslije nekoliko godina. Naslijedila je ustroj s trima odjelima i preparatorskom radionicom, s po dva kustosa po odjelu i četvero preparatora. Iako osamdesete godine protekloga stoljeća nisu bile gospodarski povoljne, kao ravnateljica je uspjela dobiti i održati podršku lokalne zajednice za svoje projekte i reorganizaciju Muzeja. Krajem desetljeća broj kustosa se gotovo udvostručio, a povećan je i broj stručnih djelatnika u radionici te su time bili postavljeni čvrsti temelji za kasniji, pa i suvremeni razvoj AMI-ja.

Treće razdoblje u karijeri Vesne Girardi Jurkić započelo je 1990. godine, kada se, i dalje kao ravnateljica AMI-ja, angažirala i u političkom životu tada nastajuće neovisne demokratske hrvatske države. Angažmanom u Hrvatskoj demokratskoj zajednici postala je pomoćnicom ministra prosvjete, kulture i športa u travnju 1991., a ministricom prosvjete, kulture i športa Republike Hrvatske bila je od 1992. do 1994. Bilo je to vrijeme rata protiv Hrvatske i njezine baštine, a njezin je velik doprinos bila organizacija zaštite ugroženih i oštećenih kulturnih dobara. Uspjela je osigurati kontinuitet rada u svom tada velikom resoru obrazovanja, kulture i sporta, a utemeljenje Nacionalnoga povjerenstva UNESCO-a za Republiku Hrvatsku otvorilo je vrata i kulturološkom priznanju hrvatskih vrijednosti u svjetskim razmjerima.

Taj vid međunarodne suradnje intenzivno je nastavila imenovanjem za prvu veleposlanicu Hrvatske pri UNESCO-u u Parizu 1994. i upravo njezinom zaslugom, uza suradnju konzervatora, na popis su svjetske baštine UNESCO-a upisani 1997. kompleks Eufrazijeve bazilike u Poreču i urbana cjelina Trogira te katedrala sv. Jakova sa šibenskom gradskom jezgrom 2000. godine. Za svojega je mandata u Parizu priredila niz izložbi kojima su istarska i hrvatska baština predstavljene i u tom prestižnom sjedištu svjetske organizacije za obrazovanje, znanost i kulturu.

Pariški mandat iskoristila je za promicanje istarske arheologije i tako što je utemeljila Međunarodni istraživački centar za arheologiju Brijuni – Medulin pod patronatom UNESCO-a. Od 1995. Centar svake godine priređuje međunarodno savjetovanje na kojem sudjeluje po nekoliko desetaka znanstvenika iz čitavoga svijeta. Prvi znanstveni skup bio je održan u Medulinu 1995., a poslije toga se svake godine održavao u Puli a jednim dijelom i u nekom drugom mjestu (Medulin, Rovinj, Poreč, Labin). Priopćenja s tih skupova objavljuvana su u časopisu *Histria antiqua* pod uredništvom Vesne Girardi Jurkić. Broj od 20 objavljenih zamašnih svezaka ovoga niza, s tisućama stranica stotina autora, zorno svjedoči o značenju časopisa, koji se također distribuira na brojne adrese znanstvenih ustanova, muzeja i sveučilišta u čitavom svijetu. Dva sveska časopisa (20/1 i 20/2, 2009.) posvećena su Vesni Girardi Jurkić u povodu četrdesete obljetnice njezina rada (1969. – 2009.), u kojima su eminentni arheolozi, povjesničari umjetnosti i povjesničari iz Hrvatske i inozemstva znanstvenim tekstovima (njih čak 90) odali poštovanje znanstvenici. Još ih je mnogo više to iskazalo u popisu čestitara (*Tabula gratulatoria*). U tom je svesku objavljen i njezin opširan životopis s potpunim popisom svih objavljenih radova do 2009.

Vesna Girardi Jurkić nositeljica je visokih državnih odličja, kao i brojnih drugih priznanja: Povelje Saveza arheoloških društava Jugoslavije “za unapređivanje arheoloških nauka” 1976., Povelje Hrvatskoga arheološkog društva u Zagrebu “za unapređivanje arheoloških djelatnosti” 1977., Povelje Povijesnog društva Istre (Pula) “za suradnju na ostvarivanju ciljeva i zadataka i za unapređivanje povijesne znanosti”, Povelje Arheološkog muzeja Istre u Puli “za unapređivanje znanstvenog rada na arheologiji i zaštiti spomenika kulture u Istri” 1983., Priznanja “Uzoran djelatnik” u organizacijama kulture Općine Pula za stručni rad 1985. te Povelje sa skulpturom za unapređivanje znanstvenih i kulturnih aktivnosti Arheološkog muzeja Istre i programa zaštite spomenika kulture u Istri 1987. Osim toga, Arheološki muzej Istre je pod njezinim ravnateljstvom primio 1983. “Nagradu grada Pule”, a 1987. je proglašen najboljom muzejskom institucijom u Hrvatskoj dodjeljivanjem priznanja “Dr. Pavao Ritter Vitezović”. Godišnju nagradu “Josip Brunšmid” za 2004. dodijelilo joj je Hrvatsko arheološko društvo, čija je počasna članica. Počasna je građanka Općine Medulin i članica Istarskog povijesnog društva.

Doktorat znanosti na temu "Kultovi u procesu romanizacije antičke Istre" Vesna Girardi Jurkić obranila je 13. travnja 2000. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i time okrunila višedesetljetno bavljenje problematikom antičkih kultova u Istri, a dopunjeni tekst disertacije objavljen je kao knjiga *Duhovna kultura antičke Istre, knj. I: Kultovi u procesu romanizacije antičke Istre* (Školska knjiga, Zagreb 2005.). Tako je energija kojom je zračila ličnost Vesne Girardi Jurkić još jednu aktivnost pronašla u visokoškolskom pedagoškom radu. Poslije stjecanja doktorata znanosti bila je izabrana za naslovnu docenticu, izvanrednu profesoricu i redovitu profesoricu na temelju brojnih objavljenih znanstvenih tekstova (više od 80, a ukupno je objavila više od 400 znanstvenih, stručnih i ostalih tekstova) te je predavala na Kulturalnim studijima Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci i na Odsjeku za kroatologiju i latinski jezik Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. To joj je, uza znanstveni rad, pisanje i organiziranje svakogodišnjega arheološkoga savjetovanja bila najveća zadovoljština ovih posljednjih godina. Međutim, tko bi bio pomislio da će to biti *posljednje* godine? Sudbina je htjela da ode naglo, energično kako je i živjela, praćena rezultatima svojega rada i brojnim priznanjima.

Vesna Girardi Jurkić ostat će nam u sjećanju kao velik pregalac na području kulture i u javnom životu: ulagala je iznimnu energiju u sve što je radila za dobrobit struke, nacionalne kulture i svoje obitelji, koja joj je bila najveća podrška. Zato neće ostati samo u našoj uspomeni jer rezultati njezina rada bit će trajna baština i memorija zajednice. Starija povijest i arheologija Istre i sjevernoga Jadrana neće se više moći pisati bez tekstova koje je objavila u brojnim knjigama, zbornicima i časopisima u zemlji i inozemstvu. Pridružila se velikanima istarske arheologije, od Pietra Kandlera, Attilija Degrassija i Marija Mirabelle Robertija do Borisa Bačića, Branka Marušića i Štefana Mlakara, čiji je rad plodno nastavila.

Robert Matijašić